

Cseresnyésné Kiss Magdolna
kuratóriumi tag

CIVILEK AZ ÜGYÉRT

1944-1945 telén a Délvidéken elűztek, kivégeztek, táborba hurcoltak több tízezer magyart a „háborús bűnösség” koholt vádjával.

A negyvenöt éves teljes, majd az azt követő húsz év részleges elhallgatása eredményeként, naponta tapasztaljuk, hogy milyen kevesen ismerik kellő mélységben az ott történt eseményeket. Információ és tudás hiányában nehezen mérik fel a délvidéki magyarokat ért, ezt követő, tömeges etnikai tisztogatás máig ható következményeit.

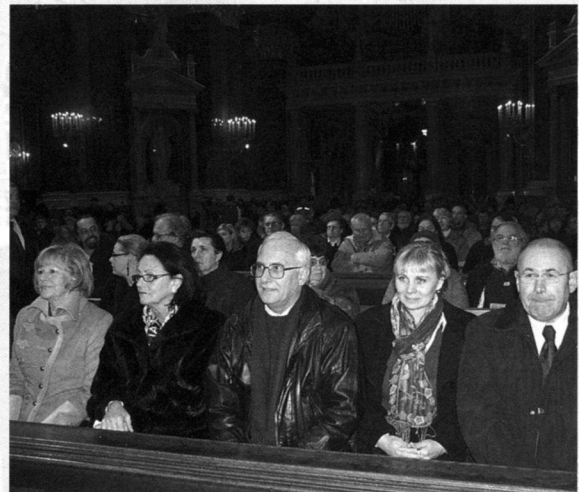
A Délvidéken 1944-1945-ben Titó parancsára, a kommunista eszme jegyében végig-

ömlő „vérvörös iszap” okozta károkat nem mérték fel, nem gondoskodtak a károsultak kárpótlásáról, az áldozatok méltó eltemetéséről. Nem kértek bocsánatot a magyar családok tízezreinek tragédiájáért, kifosztásáért és a felelősök megnevezése sem történt meg.

A kisebbségi sorsban ma is Délvidéken, szerb állampolgárként élő magyarok közül többen – vállalva a nem kis ellenszemet – kezdték kutatni, regisztrálni az 1944-1945. évi – némi eufémizmussal – tragikus eseményeknek nevezett tömeggyilkosságokat. Ők szervezték meg az első megemlékezéseket is

Az újvidéki vérengzés túlélője, Kamarás Mihály ferences szerzetes és Harmath Károly, az újvidéki ferences rendház főnöke, 2010. november 28.

Schmittné Makray Katalin, Ágoston András (VMDP) Lovas Ildikó (MNT) és Pásztor István (VMSZ) 2010. november 28.-án a Szent István Bazilikában

az 1990-es évek elején. Bátor és önzetlen munkájukat szerb oldalról kezdettől fogva elutasító, elhallgató durvasággal kezelték. A tömegsírok helyén elhelyezett szerény megemlékezések nyomait azonnal lerombolták.

Az elmúlt 20 évben beadványok, kérések, sóhajok formájában próbálták lelkes civilek, helytörténészek a figyelmet felhívni az 1944-1945-ös magyar tragédia részleteire: kérve, követelve helyét a magyar történelemben.

2004. év, az áttörés éve volt. A magyar Országgyűlés ekkor elítélte a II. világháború során és azt követően a kollektív bűnösség elvére alapozott politikai döntéseket, erőszakos cselekedeteket, amelyekkel egyéneket, egyes népcsoportokat, közösségeket megsemmisítettek, lakóhelyük elhagyására kényszerítettek, emberi és politikai jogaikat korlátozták. Ezek sorába tartoznak – már megnevezhetően – a délvidéki magyarok elleni, a jugoszláv katonai közigazgatás alatt elkövetett véres cselekmények is.

Miközben a szerb parlament, – útban az európai unióba – 2006-ban elfogadta a rehabilitációs törvényt, a hivatalos magyar történetírás még mindig hallgat.

2009. őszén nagy reményeket keltett a Sólyom László és Borisz Tadiccs elnök urak megállapodása a témakör tudományos igényességű feltárásáról.

Civil, mondhatni polgári körökben államhatárt nem nézve azonnal felmerült a régóta várt, „ráadásul” kölcsönös hivatalos szándékon nyugvó folyamat támogathatósága. Így 2009. novemberében civil kezdeményezésre jött létre a „Délvidéki Mártírium 1944-45” Alapítvány. A kuratóriumi tagoknak, a már kialakult kapcsolatait, ismereteit, adottságait lehetővé tették, hogy az alapítvány szakértői körébe vonta a téma határon túli kutatóit, publicistáit, gondolkodóit, függetlenül esetleges pártbeli, politikai kötődésüktől.

Az alapítványunk – szakértőire támasz-

kodva – 2010. februárjára összeállította a témakört összefoglaló, lényegre törő leírását, benne egy történelmi visszatekintéssel, illetve a meglepően széleskörű, magánérből és szorgalomból elvégzett eddigi kutatási eredményekkel (részletes forráslistákkal, különböző kiadványokra, szakkikkekre, filmekre, hivatkozásokkal, stb.).

Ezt az összefoglalót és benne javaslatainkat megküldtük Sólyom László leköszönt köztársasági elnök úrnak, és a jelenleg hivatalban lévő Schmitt Pál köztársasági elnök úrnak is.

Személyesen adtuk át az anyagot 2010. március 3-án Glatz Ferenc akadémikus úrnak, akit Pálkás József úr, az MTA elnöke jelölt ki illetékesnek, a MTA oldaláról.

Alapítványunk megalakulását követően – fiatal, önkéntes szakemberek bevonásával – kidolgozta a témakör megnyugtató lerendezésre vonatkozó cselekvési tervét is.

Négy kötetesre tervezett kiadvány sorozatunk célja, hogy a szélesebb közvéleménynek is bemutassuk az eddig elvégzett munka eredményeit, ismertessük alapítványunk tevékenységét, ápoljuk az áldozatok emlékét.

Nem győzzük eléggé hangsúlyozni, hogy a történelmi feltáró munkát igen sok érintett helységben elvégezték.

A **kutatási**, történelmi feladatoknak nem kell a nulláról indulnia! A már rögzített és alátámasztható több ezer név, a közel hatvan tömegsír bizonyítható ténye, a járeki és többi munkatábor megjelölhetősége önmagáért beszél!

A történelmi kutató, feltáró munka azonban távolról sem fedí, vagy fedheti le a súlyos témakör különböző vetületeit!

Nem történelmi, hanem társadalmi, politikai, jogi kérdés a **rehabilitáció** kezelése.

Mivel az áldozatok döntő többségét mindennemű bírósági ítélet nélkül meggyilkolták, vagy elhurcolták, esetenként kollektív háborús bűnössé nyilvánítva egy egész tele-

„Él a nagy Isten és semmibe megy kárba.

*Magyarok se lettünk pusztulni hiába,
hanem példát adni valamennyi népnek,
mily görbék s biztosak pályái az égnek.
Ebből tudhatod már, mi a magyar dolga,
hogy az erős előtt meg ne hunyászkodna.*

*Erős igazsággal az erőszak ellen:
így élj, s nem kell félned,
veled már az Isten.*

*Kelnek a zsarnokok, tűnnek a zsarnokok.
Te maradsz, te várhatsz, nagy a te
zálogod.*

*Zsibbad a szabadság, de titkon bizserog,
és jön az igazság, közelebb, közelebb..”*

(Babits Mihály)

pülés teljes magyar lakosságát, ezért tárgyalási alap kell hogy legyen jogilag a kollektív bűnösség eltörlése is.

A **kegyeleti** feladatok végzése társadalmi ellenőrzést, összefogást és nyilvánosságot igényel és a kiindulást képviselő történelmi feltárásokon, kutatásokon túlmutat. A tömegsírokat meg kell jelölni, méltó emlékhelyeket kell létrehozni ártatlan áldozataink emlékére.

Ismeretterjesztés területén be kell pótolni az elmúlt húsz év, mulasztását. Az 1944-45-ös délvidéki magyar tragédiának el kell foglalnia helyét a XX. század magyar történelmében, része kell hogy legyen az iskolai tananyagának.

A történelmi feltárásokon alapuló, azzal párhuzamosan is végezhető rehabilitációs, kegyeleti és ismeretterjesztési összetett, társadalmi feladatkör mielőbbi megoldását szeretnénk szolgálni, tevékeny részvétellel a munkában.

Reálisan megfogalmazható, hogy súlyos témákban nehezen valószínűsíthető az elmarasztalható oldal elismerő főhajtása, megkö-

vető belátása. Cseres Tibor „Hideg napok” című művét és az ebből készült filmet semmiféle viszonzás nem követte. Lengyel barátaink sem várták meg, hogy „Katyn” filmjüket a szovjetek készítsék el helyettük.

Mi se áltassuk magunkat és ne várjuk mástól azt a munkát, amit – ha képesek vagyunk rá – nekünk, magyaroknak kell elvégezni.

Itt az ideje, hogy a kölcsönösen tisztelt nemzeti öntudat erősítése mellett, induljon be a történelem tisztázásának folyamata is, ahogy ez a horvátok és bosnyákok viszonylatában már megtörtént megkövetve az áldozatokat és közösségeiket.

Való igaz, hogy Európa újkori történelme számos szomszédnép súrlódásával, tragédiájával terhelt.

Ennek ellenére multiplikált elvek, technikák feltehetőleg nem célra vezetőek, így például a Délvidéket (Bácskát, Bánátot, stb.) tévedés Balkánként tekinteni és kezelni. A megoldatlan feszültséget, a maga sajátosságai és igazságai mentén célszerű rendezni és így van esély nemes célként a kölcsönös megbékélésre.

Célunk civil szemmel is a megbékélés elérése, de nem szabad mellékvényre vinni a cselekvést és számoljunk azzal is, hogy olyan feltáró tevékenységre kell hatást gyakorolnunk, amelyet Szerbiában, szerb állami esz-közökkel és szervezeti háttérrel végeznek.

A szomorú, de rendezendő témakör nemzetben belül nem visel el esetleges széthúzást, ami méltatlan lenne áldozataink eddig szó szerint is letaposott emlékéhez, nemzetünk önbecsüléséhez.

A történészek, leszármazottak, civilek és politikusok közös feladata, hogy az áldozatok unokáinak legyen hol leborulnia és méltó imádság mellett elmondania mártírjaink szent neveit.